

Utbildning riktad till Förstelärare i att leda kollegialt lärande

Lerum HT 2016 – VT 2017

Mål

- Beredskap att leda kollegialt lärande som utmärks av reflektion, analys och ett prövande förhållningssätt.
- Kritiskt granska villkoren i den egna verksamheten och hur kollegialt lärande framställs som stöd för detta
- Redogöra för olika tillvägagångssätt för att leda kollegialt lärande

Innehåll

Kollegialt lärande kan ses som ett samlingsbegrepp för lärares olika former för samarbete. Utbildningen kretsar kring begreppet kollegialt lärande och hur det kan förstås ur olika perspektiv. Särskilt uppmärksammas hur kollegialt lärande kan ledas och bidra till att lokala praktiker utvecklas.

Utbildningen belyser och granskar olika ansatser, modeller, metoder och redskap för att leda och utveckla kollegialt lärande.

Utbildningen har också praktiska inslag. Inom ramen för utbildningen ska försteläraren genomföra ett pilotprojekt där någon aspekt av utbildningens innehåll används som utgångspunkt för att utveckla den lokala praktiken.

Litteratur

Alvunger, D. (2015). Towards new forms of educational leadership? The local implementation of förstelärare in Swedish schools. *Nordic Journal of Studies in Educational Policy*, 1(3), <http://dx.doi.org/10.3402/nstep.v1.30103>.

Carlgren, I. (2011). Forskning ja, men vilken slags och i vilket syfte? Om avsaknaden och behovet av en "klinisk" mellanrumsforskning. *Pedagogisk forskning*, 15(4), 65-79. http://gul.gu.se/public/pp/public_courses/course59153/published/1379333873775/resourceId/24105688/content/UploadedResources/Artikel_Carlgren_Forskning%20ja%20men%20i%20vilket%20syfte_2011.pdf

Cordingley, P., Bell, M., Isham, C., Evans, D. & Firth, A. (2007). *What do specialists do in CPD programmes for which there is evidence of positive outcomes for pupils and teachers?* Report. I *Research Evidence in Education Library*. London: EPPI-Centre. <http://eppi.ioe.ac.uk/cms/Default.aspx?tabid=2275>

Kornhall, P. (2015). *Förstelärare – En handbok*. Stockholm: Natur & Kultur.

Langelotz, L. (2016). Kollegorna stöttar, utvecklar – och dömer. *Pedagogiska magasinet*, 2016-02-24. <http://www.lararnasnyheter.se/pedagogiska-magasinet/2016/02/24/kollegorna-stottar-utvecklar-domer>

Langelotz, L. (2014). *Vad gör en skicklig lärare? En studie om kollegial handledning som kompetensutvecklingspraktik*. (Doktorsavhandling, Göteborg Studies in Educational Sciences, 348). Göteborg: ACTA Universitatis Gothoburgensis
https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/34853/1/gupea_2077_34853_1.pdf

Levinsson, M. (2013). *Evidens och existens: evidensbaserad undervisning i ljuset av lärares erfarenheter* (Doktorsavhandling, Göteborg Studies in Educational Sciences, 339). (s.15-65). Göteborg: Acta Universitatis Gothoburgensis. <https://gupea.ub.gu.se/handle/2077/32807>

Levinsson, M. (2011). Utvecklingsledare på vetenskaplig grund: Spänningsfälten mellan evidensbaserad praktik och aktionsforskning. *Pedagogisk Forskning i Sverige*, 16(4), 241-263. <http://journals.lub.lu.se/index.php/pfs>

Wahlström, N. (2015). *Läroplansteori och didaktik*. Malmö: Gleerup

Berg, G, Sundh F, Auno, U. (2016). *Metodbok för förskolechefer och rektorer*. Studentlittertur. Lund: Studentlittertur.

Det tillkommer ca 50 sidor litteratur som välj av kursdeltagare

Innehåll och sammankomster

Kurstillfälle	Tid	Innehåll	Lokal
1. HT-16 7 sept	15.00-18.30	Introduktion <i>Magnus Levinsson och Christer Wede</i> Genomgång och diskussion av kursen, undervisningsformer, kursuppgifter, litteratur m.m. Förbered genom att läsa Alvunger (2015) Kornhall (2015) kap 1, 13, 14, 15	
2. HT-16 5 okt	15.00-16.30 16.30-18.30	Föreläsning Kollegialt lärande <i>Lill Langelotz</i> Seminarium <i>Magnus Levinsson och Christer Wede</i>	

		<p>oktober. För att kunna genomföra kollegahandledning behöver du formulera ett problem eller dilemma som du tar med dig till utbildningstillfället. Detta problem eller dilemma ska gälla ditt uppdrag som förstelärare (t.ex kopplat till aspekter som legitimitet, mandat och auktoritet). Läs in dig på kollegahandlingsmodellen inför utbildningstillfället (se bilaga nedan).</p> <p>Förbered genom att läsa</p> <p>Wahlström (2015) kap 1, 2, 3, 4 och 5, samt bilaga.</p> <p>Kornhall (2015) kap 12</p>	
<p>4. HT-16</p> <p>7 dec</p>	<p>15.00-16.15</p> <p>16.30-17.30</p> <p>17.30-18.30</p>	<p>Föreläsning Förstelärare på vetenskaplig grund? Spänningsfälten mellan evidensbaserad praktik och aktionsforskning.</p> <p>Förstelärarens uppdrag att leda kollegors professionella utveckling diskuteras i ljuset av två aktuella idétraditioner som utövar inflytande över skolan och undervisningen. Även praktikutvecklande ansatser behandlas som tänkbar utgångspunkt för förstelärarens arbete med att leda kollegors lärande och utveckling av undervisning.</p> <p><i>Magnus Levinsson</i></p> <p>Seminarium Utifrån din läsning av litteraturen ska du förbereda dig enligt följande:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Lärares uppdrag och arbetsuppgifter ska enligt skollagen vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Vad kan detta innebära för försteläraruppdraget i ljuset av läst litteratur? - Ta med två diskussionsfrågor som du ser som angelägna och som knyter an till området. <p>Mind-map inför pilotprojekt</p> <p>Läs först igenom sammanställningen av diskussionskarusellen och dilemmaövningen (se separat dokument). Fundera sedan över vilka problem och frågor i din praktik (som förstelärare) som kan bilda utgångspunkt för det pilotprojekt som ska genomföras till våren. Utifrån det problem/den fråga som du kan identifiera ska du sedan göra en mind-map på en A4-sida som svarar mot följande frågor:</p> <ul style="list-style-type: none"> - För vem är detta ett problem/en fråga? - Varför finns problemet/frågan? - För vem är det angeläget att problemet/frågan löses? - Vilken beredskap finns bland olika aktörer i din praktik för att lösa problemet/frågan (i termer av vilja, kunskande, förståelse)? 	

		<p>Din mind-map presenteras kort i basgruppen. Basgruppen gör en sammanställning i punktform av de problem/frågor som uppmärksammas. Sammanställningen lämnas sedan in till Christer/Magnus.</p> <p>Förbered genom att läsa Levinsson (2013, s. 15-65), Levinsson (2011), Carlgren (2011), Kornhall (2015) Kap 3,8,9</p>	
5. VT-17 11 jan	15.00-18.30	<p>Föreläsning och gruppövning Arbetslaget som motor i skolans utvecklingsarbete?</p> <p>Vid detta tillfälle introduceras olika tillvägagångssätt av relevans för det kommande pilotprojektet. Formerna för pilotprojektet kommer även att initieras och diskuteras.</p> <p><i>Christer Wede & Magnus Levinsson</i></p> <p>Förbered genom att läsa Berg, Auno, Sundh (2016). <i>Metodhandbok för förskolelärare och rektorer</i>. Kap. 1, 2, 3, 4, 5, 10 och 11.</p>	
6. VT-17 8 feb	15.00-16.30 16.30-18.30	<p>Föreläsning Metoder, ansatser och tillvägångssätt för utvecklingsarbete.</p> <p><i>Christer Wede</i></p> <p>Seminarium Instruktioner och läsanvisningar kommer närmare seminariet</p> <p>Förbered genom att läsa Berg, Sundh, Auno (2016). <i>Metodhandbok för förskolelärare och rektorer</i>. Kap. 6, 7, 8, 9 Kornhall (2015) Kap 7, 8, 9, 10</p>	
7. VT-17 8 mars	15.00-18.30	<p>Pilotprojekt <i>Magnus Levinsson och Christer Wede</i></p> <p>Planering och handledning Vid detta utbildningstillfälle kommer vi inledningsvis att gemensamt planera pilotprojektets inriktning och genomförande. Vi behöver bland annat fatta beslut kring följande punkter:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Vilka gruppkonstellationer ska vi använda oss 	

		<p>av (basgrupperna är kanske inte längre lämpliga)?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Former för handledning. Är grupphandledning ett alternativ beroende på indelning av deltagare? - Former för redovisning (muntlig och/eller skriftlig). Kanske kan det vara lämpligt att redovisa i mindre tvärgrupper? Ska en kort skriftlig redovisning av respektive pilotprojekt bilda underlag för sammanställning av gemensam dokumentation? - Inbjudan av rektorer till redovisningstillfället. Hur ska detta organiseras om det blir redovisningar i tvärgrupp? <p>Till detta utbildningstillfälle ska du även ta med dig ett ideútkast som innehåller en preliminär skiss på pilotprojekts innehåll och genomförande (se beskrivning av pilotprojekt nedan och i PPT-underlag från utbildningstillfälle 8 feb). Ideútkastet kommer att presenteras och diskuteras i mindre grupper och utgör underlag för inledande handledning.</p> <p>Förbered genom att läsa</p> <p>Individuell fördjupning i litteraturen beroende på pilotprojektets inriktning. Metoder och redskap för att genomföra ett pilotprojekt med inriktning på analyser av behov och förutsättningar för utvecklingsarbete finns i Metodhandboken (Berg, Sundh & Auno, 2016). Men även annan relevant litteratur som kan kopplas till deltagarens specifika pilotprojekt kan komma ifråga.</p>	
8. VT-17 5 april	15.00- 18.30	<p>Pilotprojekt</p> <p><i>Magnus Levinsson och Christer Wede</i></p> <p>Grupphandledning</p> <p>Vid detta utbildningstillfälle fortsätter vi arbetet med pilotprojekten. Förbered dig genom att ta del utav den sammanställning av pilotprojekten som Christer och Magnus har upprättat (se bilaga 1 i separat dokument). Utifrån din läsning ska du sedan:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Formulera (minst) en undran (fråga/reflektion/kommentar) per pilotarbete i din grupp. Detta kan gälla pilotprojektets problemformulering, metod/genomförande, slutsatser/mål. - Fundera även över om pilotprojekten i din grupp bidrar till försteläro-utbildningens mål: att bidra till kollegialt lärande <p>Grupphandledningens genomförande:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Respektive grupp presenterar översiktligt sitt pilotprojekt 2. Övriga deltagare presenterar sina ”undringar” 	

		3. Uppföljning på gruppnivå av Magnus och Christer	
<u>9.</u> VT-17 3 maj	15.00-18.30	<p>Pilotprojekt</p> <p>Handledning Vid detta utbildningstillfälle fortsätter vi arbetet med pilotprojekten. Ni väljer själva om ni vill använda tiden till eget arbete på den egna skolan eller om ni kommer till Stenkulan för handledning.</p> <p>Anmäl er till handledning via e-post till Magnus (magnus.levinsson@hb.se) senast fredag 28 april. Meddela gärna om det är någon specifik fråga eller problem som ni vill bli handleda kring. Genomförandet av handledningen beror på hur många deltagare som anmäler sig, men det kommer att finnas tid till individuell handledning.</p> <p><i>Magnus Levinsson och Christer Wede</i></p>	
1. VT -17	15.00-18.30	<p>Slutpresentation Presentation och dokumentation av pilotprojekt</p> <p><i>Magnus Levinsson och Christer Wede</i></p> <p>Kursvärdering</p>	

Pilotprojekt – att undersöka behoven och förutsättningar för utveckling

Pilotprojektet för samtliga medverkande förstelärare i utbildningen ska handla om att undersöka behoven av och förutsättningarna för ett kommande utvecklingsarbete i den lokala praktiken. Detta gäller oavsett om försteläraren redan har ett bestämt fokus i arbetet med att leda kollegialt lärande eller inte. Pilotprojektet kan alltså handla om att försteläraren undersöker behovet av och villkoren för ett utvecklingsarbete som redan är bestämt vad det gäller innehåll och genomförande, som till exempel Learning Study eller IKT. Men pilotprojektet kan också handla om att mer förutsättningslöst identifiera ett angeläget utvecklingsarbete i den lokala praktiken och därefter undersöka villkoren för just detta. Utvecklingsarbetets innehåll och genomförande bestäms i detta fall mer under själva pilotprojektet.

Motiven till denna gemensamma ingång i pilotprojektet för alla medverkande förstelärare är att skapa förutsättningar för ett kollegialt lärande och utvecklingsarbete som är väl förankrat och som har potential att bli långsiktigt hållbart och uthålligt.

Metoder och redskap för att genomföra ett pilotprojekt med inriktning på analyser av behov och förutsättningar för utvecklingsarbete finns i Metodhandboken (Berg, Sundh & Auno, 2016). Men även i annan relevant litteratur som kan kopplas till deltagarens specifika pilotprojekt kan komma ifråga.

Beskrivning av kollegahandledning

- Bestäm vem som är ledare för omgången. Ledaren har ansvar för att ordet går laget runt, att var och en kan säga pass och att det inte ges möjlighet att ta ordet utanför turordningen (med undantag för korta ouppklarade arbetsformsfrågor).
- Bestäm vem som är observatör om ni är fler än fem personer.
- Var och en tänker en kort stund på sitt ärende. Ledaren förbereder sig genom att gå igenom de olika faserna.
- Laget runt; var och en presenterar sitt ärende **kort**.
- Ledaren noterar ärendeformuleringarna på tavlan eller blädderblock.
- Gruppen väljer ärende genom att gå laget runt och rösta. Ledaren har utslagsröst. Påminn om vilka regler som gäller för tystnadsplikten.
- Ärendeägaren, den vars ärende har valts, berättar närmare om sitt ämne. Inget utrymme för frågor ännu.
- Frågestund ”laget runt” med korta öppna frågor för att förstå ärendet bättre. **Inga följdfrågor**, en fråga i taget. Man kan säga pass. Gå flera rundor tills frågorna tar slut eller så länge tiden medger. Ärendeägaren svarar på varje fråga kort och koncist.
- Ärendeägaren redogör för vilka lösningsförslag hon/han nu kan se. Ledaren antecknar på blädderblock. Ärendeägaren godkänner formuleringarna.
- Rådgivande rundor, **ett** råd i taget, man kan säga pass. Ledaren skriver upp råden på blädderblock. Gå flera rundor tills alla gett sina råd eller så länge tiden medger.
- Ärendeägaren går igenom listan med råd, uppifrån och ned och tänker högt kring dem och väljer ut några som hon bedömer som tänkbara att agera efter och motiverar gärna varför.
- En kort summering av ledaren eller observatören. Vilket var problemet? Vilka lösningsförslag kom fram? Eventuellt något att tillfoga?
- En kort diskussion (5 – 10 minuter) om själva handledningen:
  - Hur upplevde ärendeägaren övningen? Vilket utbyte upplevde hon/han?
  - Vad upplevde de övriga deltagarna? Vad lärde ni er?
  - Hur fungerade de olika momenten? (Börja med observatörens bild).
  - Vad krävs för att detta ska fungera?
- Påminn igen om tystnadsplikten, ni kan givetvis prata om själva handledningen men inte innehållet.

